

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

Філологічний факультет

(назва інституту/факультету)

Кафедра Філософії та культурології

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Соціальна робота: історія, теорія і практика

(назва навчальної дисципліни)

(обов'язкова)

Освітньо-професійна програма Соціальне забезпечення

(назва програми)

Спеціальність 232 соціальне забезпечення

(вказати: код, назва)

Галузь знань 23 соціальне забезпечення

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти бакалаврський

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники:

к.і.н., доцент Гнатчук О. С.

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів)

[http://www.sociology.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[3719\]\[caf_pers_id\]=717&commands\[3719\]=item](http://www.sociology.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[3719][caf_pers_id]=717&commands[3719]=item)

Контактний тел. 0372584703

E-mail: o.gnatchuk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle система Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=3282>

Консультації

Очні консультації: вівторок та середа з 14 до 15

Онлайн-консультації: вівторок - середа з 14-15

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Вивчення традицій і досягнень у такій гуманітарній сфері як соціальна робота допоможе студентам розширити і поглибити гуманітарне знання, реконструювати і використати на практиці традиційні форми і методи соціальної роботи. Вони зможуть побачити місце української системи соціальної опіки і піклування у світовому соціальному процесі, усвідомити самобутність вітчизняного спадку у цій сфері. Важливе значення має вивчення досвіду благодійної діяльності багаточисельних громадських, релігійних та державних соціальних інституцій спрямованого на надання опіки різноманітним категоріям соціально-скривджених громадян. соціальна робота вибудовує свою методологію на здобутих у процесі досліджень доказових знаннях, аналізі реальної практики з урахуванням специфіки її контексту. Важливими для неї є теоретичні пояснення природи соціальних проблем і контексту їх розв'язання, прийнятності застосування конкретних технік втручання, обґрунтування практичних дій соціальних працівників. Отже, практичне здійснення соціальної роботи відбувається у єдності з її теоретичним аналізом, прогнозуванням, моделюванням, а також із врахуванням витоків становлення.

2. Мета навчальної дисципліни: Метою вивчення дисципліни «Соціальна робота: історія, теорія і практика» є розширення і поглиблення знань з основ історії становлення, теорії і практики соціальної роботи, сприяння студентам у набутті певного рівня кваліфікації. У процесі вивчення дисципліни студенти оволодівають уміннями і набувають навичок, що передбачені кваліфікаційними вимогами до підготовки фахівця соціальної сфери.

3. Пререквізити. Здобувач вищої освіти має вивчити до початку або разом із цією дисципліною курси, що підвищують ефективність засвоєння курсу: «Вступ до спеціальності 232», «Соціальна політика», «Система соціального захисту в Україні».

4. Результати навчання

Внаслідок вивчення курсу, студенти повинні знати та вміти:

знати і вміти :

- аналізувати основні етапи та закономірності історичного розвитку соціальної допомоги як суспільного явища з метою розвитку професійного і загального світогляду;
- аналізувати і переосмислювати історичний досвід соціальної опіки і піклування в контексті сучасних вимог;
- самостійно здійснювати науково-пошукову роботу історичних даних у сфері соціальної опіки і благодійності, оперувати ними при вирішенні професійних задач;
- застосовувати набуті історичні знання у сфері соціальної опіки і благодійності у практичній діяльності соціального працівника;
- сприймати нову інформацію в галузі історії соціальної роботи, її узагальнювати, аналізувати, та обирати шляхи її використання у професійній діяльності;
- визначати зміст поняття «соціологія соціальної роботи»;
- пояснювати сутнісні ознаки соціології соціальної роботи як галузі науки – об'єкт, предмет, функції;
- описувати основні методи дослідження у соціології соціальної роботи;
- розкривати сутність основних понять і категорій соціології соціальної роботи;
- пояснювати взаємозв'язки соціології соціальної роботи з іншими соціологіями середнього рівня.

Компетенції:

Відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення» (перший рівень вищої освіти) за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення», галузі знань 23 «Соціальна робота», затвердженої Вченою радою ЧНУ імені Ю. Федьковича, протокол №4 від 24 квітня 2023 р., вивчення предмету «Соціальна робота: історія, теорія і практика» надає такі компетентності.

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК10. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК16. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності:

- ФК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.
- ФК2. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.
- ФК13. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів у професійній діяльності.
- ФК15. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів з соціальної допомоги для виконання завдань професійної діяльності.

Програмні результати навчання:

- РН2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.
- РН 7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення.
- РН 10. Визначати умови соціально-економічної підтримки різних категорій населення.
- РН 11. Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення.
- РН 12. Аналізувати ефективність соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.
- РН 13. Аналізувати та оцінювати рівень матеріально-економічного захисту різних категорій населення.
- РН 17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні.

5. Опис навчальної дисципліни

Опис змістових модулів

Змістовий модуль І. Витоки та теоретичні основи соціальної роботи.

Витоки українського милосердя і благодійництва. Архаїчні форми благодійності. Трансформація підходів до здійснення соціальної опіки і піклування в феодальному суспільстві часів Київської Русі. Формування церковно-громадської системи соціальної допомоги в XIV – XVII століттях. Система соціальної підтримки у часи Козацької республіки. Знищення національних традицій благодійності та створення державної системи соціальної опіки після приєднання України до Росії (XVIII ст.). Благодійність та соціальна допомога в Україні у XIX–поч. XX ст. Соціальна політика та система соціального забезпечення на початку радянської влади. Соціальна політика та система соціального забезпечення в епоху «розвиненого соціалізму». Реформування радянської системи соціального забезпечення у незалежній Україні. Система соціальної роботи в Україні в умовах сьогодення. Соціальна робота як наука і навчальна дисципліна. Соціальна робота як практична діяльність. Функції соціальної роботи. Стратегії соціальної підтримки особистості. Правові основи соціальної роботи. Модель фахівця із соціальної роботи. Вимоги до фахівця. Професійні цінності соціальної роботи. Сфери призначення та застосування соціальної роботи. Соціальна робота в сільській місцевості та великому місті. Система соціального обслуговування населення. Соціальна робота в системі охорони здоров'я. Соціальна робота в системі освіти. Особливості соціально-педагогічної роботи в системі вищої освіти. Соціальна робота у сфері культури. Партнерство соціальних служб та благодійних і громадських організацій. Механізм соціальних взаємовідносин держави і некомерційних організацій. Соціальна робота на підприємстві. Методи соціальної роботи. Етапи розвитку менеджменту. Природа, призначення, структура і властивості систем. Менеджмент як система знань, його напрямками. Основні методи керування. Психологічні методи соціальної роботи. Основні моделі індивідуальної роботи з випадком (social casework). Соціальна робота з групою. Актуальні методи соціальної роботи. Волонтерська робота. Телефонне консультування. Фостеринг. Самокерована групова робота. Мобільна соціальна робота.

Змістовий модуль 2. Соціальні технології і технології соціальної роботи.

Поняття технологій соціальної роботи. Етапи соціальних технологій. Специфіка соціальних технологій у соціальній роботі. Сутність і структура технологічного процесу. Зміст технологічного процесу. Соціальна опіка і піклування. Сутність технології соціальної опіки і піклування. Соціальне забезпечення. Пенсійне забезпечення. Державна соціальна допомога. Адресна соціальна допомога. Соціальне страхування. Страхування життя. Пенсійне страхування. Індивідуальне страхування від нещасних випадків. Добровільне медичне страхування. Страхування відповідальності. Соціальна діагностика, експертиза, профілактика. Мікрорівень. Мезорівень. Макрорівень. Методи профілактичної роботи. Методи профілактичної інтервенції. Соціальна корекція і терапія. Психолого-педагогічні методи корекційного впливу. Соціальна терапія. Психотерапія. Соціальна реабілітація дітей-інвалідів та молодих інвалідів. Соціальне моделювання і прогнозування. Соціальна освіта і навчання. Проект "Методи навчання в громадянській освіті". Реалізація проекту "Соціальна освіта в Україні". Соціальна освіта і навчання у сфері соціальної роботи. Соціальне посередництво і консультування. Соціальне посередництво в конфліктній ситуації. Соціальне консультування. Модифікуючі процедури. Соціальне проектування. Класифікації нововведень. Напрямки реалізації програми ЮНІСЕФ "Здоров'я та розвиток молоді" (програми, проекти). Зміст

Україні у XVIII–поч. XX ст.						8						
Тема 4. Соціальна політика та система соціального забезпечення в радянський період.	11	2	1			8						
Тема 5. Реформування радянської системи соціального забезпечення у незалежній Україні (1991-2021 рр).	11	2	1			8						
Тема 6. Соціальна робота як наука і навчальна дисципліна	11	2	1			8						
Тема 7. Сфери призначення і застосування соціальної роботи.	13	4	1			8						
Тема 8. Система методів соціальної роботи.	13	4	1			8						
Разом за ЗМ 1	92	20	8			64						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Нормативно-правове та інноваційне поле соціальної роботи. Соціальні технології і технології соціальної роботи											
Тема1. Нормативно-правове та інноваційне поле соціальної роботи.	12	2	2			8						
Тема 2. Соціальні технології соціальної роботи.	12	2	2			8						
Тема 3. Соціальна робота з різними цільовими групами і категоріями клієнтів.	11	2	1			8						
Тема4.Технології соціальної роботи з представниками груп ризику.	12	2	1			9						
Тема5.Використання технологій соціальної роботи в різних сферах	11	2	1			8						
Разом за ЗМ 2	58	10	7			41						

Усього годин	150	30	15			105						
--------------	-----	----	----	--	--	-----	--	--	--	--	--	--

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи.

№ з/п	Назва теми
1.	Формування системи церковно-громадської благодійності в період раннього і класичного Середньовіччя
2.	Виникнення системи церковно-монастирської благодійності в епоху раннього Середньовіччя.
3.	Початок кризи відкритої церковно-громадської системи соціальної опіки і піклування та її розгортання в період пізнього Середньовіччя.
4.	Формування церковно-громадської системи соціальної допомоги в XIV – XVII століттях. Система соціальної підтримки у часи Козацької республіки.
5.	Знищення національних традицій благодійності та створення державної системи соціальної опіки після приєднання України до Росії (XVIII ст.)
6.	Благодійність та соціальна допомога в Україні у XIX –поч. XX ст.
7.	Соціальна політика та система соціального забезпечення на початку радянської влади.
8.	Соціальна політика та система соціального забезпечення в епоху «розвиненого соціалізму».
9.	Реформування радянської системи соціального забезпечення у незалежній Україні.
10.	Соціальна робота як сфера наукового знання.
11.	Інституалізація науки про соціальну роботу, взаємодія суспільних запитів і теоретичних пошуків у цьому процесі.
12.	Актуальність соціальної роботи як професії на сучасному етапі.
13.	Історичне коріння розвитку соціальної допомоги в Україні.
14.	Завдання студентів після опанування теорії та методики соціальної роботи.
15.	Розширення сфери моральної свободи в регулюванні відносин між людьми в сучасних умовах.
16.	Місце і роль соціальної роботи в реалізації соціальної політики Української держави.

17.	Егоїзм і альтруїзм як протилежні принципи поведінки людей.
18.	Соціальна робота як інститут сучасного цивілізованого суспільства.
19.	Знання та досвід – запорука якісної роботи спеціаліста соціальної сфери.
20.	Значення професійної етики та деонтології у вихованні соціального працівника.
21.	Варіативність поняття «соціальна робота». Взаємозумовленість понять «соціальний», «спільний», «суспільний».
22.	Вихідні принципи та цінності соціальної роботи.
23.	Соціальна проблема та джерела соціальних проблем.
24.	Соціальна робота як парадигмальна теорія і практика.
25.	Сутність основних сучасних теорій соціальної роботи.
26.	Взаємозв'язок теорії і практики соціальної роботи.

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

6. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Для досягнення освітньої мети та прогнозованих програмних результатів використовуються основні традиційні та інтерактивні методи навчання, новітні технології.

Методи навчання:

- МН1 – словесний метод (лекція, дискусія);
- МН2 – практичний метод (практичні заняття, практичні завдання);
- МН3 – наочний метод (ілюстрація, демонстрація, презентація);
- МН5 – методи дистанційного навчання (з використанням системи Moodle);
- МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);
- МН 10 – самостійна робота

7. Контроль та оцінювання результатів

навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни

Загальна (максимальна) кількість балів, яку здобувач може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких **60** балів здобувач набирає при поточних видах контролю і **40** балів – у процесі підсумкового виду контролю (екзамену).

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання визначеним у робочій програмі навчальної дисципліни.

Форми та методи оцінювання

- усне і письмове опитування;
- виконання письмових робіт (есе, реферат);
- стандартизовані тести;
- тестування на платформі Moodle;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- контрольні роботи;
- підсумкове оцінювання: іспит.

Поточний рейтинг – це сума балів за різні види поточної навчальної роботи.

Модульний рейтинг – це сума балів, отримана за результатами вивчення змістового модуля або модулів.

Рубіжний (заліково-екзаменаційний) рейтинг – це сума балів, отриманих на заліку/іспиті (максимально – 40). **Іспит** проводиться в письмовій формі та складається з двох типів завдань: перше – розгорнута відповідь на три контрольні питання (максимальна оцінка – 30 балів) і друге – тестове завдання (максимальна оцінка – 10 балів) або у вигляді тестових завдань (максимальна оцінка 40 балів).

Підсумковий рейтинг – це сума балів, одержаних студентом за всі змістові модулі та під час складання заліку/іспиту (максимально – 100).

Поточне оцінювання (<i>аудиторна та самостійна робота</i>)													Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2					всього	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T1	T2	T3	T4	T5		
4	5	4	5	4	5	4	5	4	5	5	5	5	60	100

7. Політика курсу і очікування

Для успішного проходження курсу та складання контрольних заходів необхідним є вивчення навчального матеріалу за кожною темою. Специфіка курсу здебільшого передбачає акцент на розумінні підходів і принципів, ніж запам'ятовування визначень. Кожен студент повинен ознайомитися і слідувати Положенню про академічну доброчесність Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Зокрема, для успішного засвоєння програмного матеріалу студент зобов'язаний: – не запізнюватися на заняття; – не пропускати заняття, а в разі хвороби надати довідку; – самостійно вивчити матеріал пропущеного заняття; – конструктивно підтримувати зворотній зв'язок на всіх заняттях; – брати активну участь у навчальному процесі; – своєчасно і акуратно виконувати завдання для самостійної роботи; – відключити мобільний телефон під час занять; – бути терпимим і доброзичливим до однокурсників та викладачів; – участь у контрольних заходах (поточний контроль, модульний контроль, контроль самостійної роботи; підсумковий контроль); – будь-яке копіювання або відтворення результатів чужої праці, якщо тільки робота не має груповий формат, використання завантажених з Інтернету матеріалів кваліфікується як порушення норм і правил академічної доброчесності та передбачає притягнення винного до відповідальності, у порядку, визначеному чинним законодавством та Положенням про академічну доброчесність Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Результатом невиконання та / або недотримання правил може бути оцінка «незадовільно»

8. Рекомендована література

Основна:

1. Антологія соціальної роботи : В 7-ми т.: ДЦССМ, 2001-2003.
2. Вступ до соціальної роботи: Навчальний посібник /За ред..Т.В. Семигіної, І.І. Миговича. – К.: Академ-видав, 2005. – 304 с.

3. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. – 116 с.
4. Горілий А. Г. Історія соціальної роботи. Навчальний посібник. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2004. – 40 - 42с.
5. Попович Г.М. Історія соціальної роботи в Україні і за рубежом: Навчально-методичний посібник. – Ужгород: Гражда, 2000. – 143 с.
6. Савицький В. І. Генеза благодійності в Україні (Методологія історії соціальної роботи в Україні) : Навч.посібник – К.: НТУУ «КПІ», 2007. – с 12.
7. Лукашевич М.П., Мигович І.І. Теорія і методи соціальної роботи: Навч. Посібник. –К. : МАУП, 2003. – 168 с.
8. Лукашевич М.П., Семигіна Т.В. Соціальна робота (теорія і практика) : Навч. Посібник. – К.: ІПК ДСЗУ, 2007. – 341 с.
9. Попович Г.М. Інституціалізація соціальної роботи в Україні: Монографія. – Ужгород, МПП «Гражда» , 2003. – 188 с.
10. Теорії і методи соціальної роботи: Підручник / За ред.. Т.В.Семигіної, І.І. Миговича. – К.: Академ-видав, 2005. – 328 с.
11. Соціальна робота: В 3 ч. — К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2004. — Ч. 2: Основи соціальної роботи / А.М. Бойко, Н.Б. Бондаренко, О.С. Брижовата та ін.; За ред. Т.В. Семигіної, І.М. Григи. — С. 91—119,136—161.
12. Соціальна робота: Короткий енцикл. слов. // Соціальна робота. — Кн. 4. — К.: ДЦССМ, 2002. — С. 372—382.
13. Соціальна робота: Хрестоматія // Соціальна робота. — Кн. 3. — К.: ДЦССС, 2002. — С. 149—173.
14. Коваль Л.Г., Зверева І.Д., Хлебик СР. Соціальна педагогіка / соціальна робота. —К., 1997.
15. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи /За ред. І.В. Козубовської, І.І.Миговича. — Ужгород: Мистецька лінія, 2001. — 152 с.
16. Соціальна робота: Короткий енцикл. слов. // Соціальна робота. — Кн. 4. — К.: ДЦССМ, 2002.
17. Соціальна робота: Хрестоматія // Соціальна робота. — Кн. 3.— К.: ДЦССС, 2002 — С. 81—148.
18. Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах / За ред. проф. А.Й. Капської. — К., 2001. — 140 с.
19. Конвенція ООН з прав дитини: шляхи практичного застосування : Метод, рек. / Упоряд. Г.М. Лактіонова та ін. — К.: Наук, світ, 2001. —37 с.
20. Конвенція ООН про права дитини. — К.: АТ "Видавництво "Столиця", 1997. — 32 с.
21. Соціальна робота: В 3 ч. — К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2004. — Ч. 3.: Основи соціальної роботи / А.М. Бойко, Н.Б. Бондаренко, О.С. Брижовата та ін.; За ред. Т.В. Семигіної, І.М. Григи. — 2004. — С. 28—52.
22. Тюптя Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота (теорія і практика): Навч. посіб. — К.: ВМУРОЛ "Україна", 2004. — С. 185— 191.
23. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін; За заг. ред. І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. — К.: Наук. світ, 2003. — 233 с.
24. Соціальна робота в Україні: перші кроки / Під ред. В. Полтавця. — К.: Вид. дім КМ Academia”, 2000. — 236 с.
25. Соціальна робота в Україні: теорія і практика: Посіб. для підвищ. кваліфікації працівників ЦСМ.: У 2 ч. / За заг. ред. А. Я. Ходорчук. — К.: УДЦССМ, 2001 — 296 с.
26. Соціальна робота: Навч. посіб. — К.: ДЦССМ, 2002. —Кн. 2. — 440 с.
27. Соціальна робота: Хрестоматія. — К.: ДЦССМ, 2001. — 396 с.
28. Волгіна О., Гусак Н. Профілювання та кейс-менеджмент в сфері зайнятості населення : методичний посібник. Київ: Ваїте, 2017.
29. Гришко О. П. Модернізація інформаційного забезпечення сфери зайнятості населення: проблеми та перспективи. Організаційно-управлінські та психологічні аспекти сучасного

- ринку праці України: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27 листопада 2017 р., м. Київ. Зб. наук. пр. – 2017. – С. 276-282.
30. Джинчарадзе Н. Г., Савченко Н. В., Балашова Н. В. Кейс-менеджмент як інструмент працевлаштування. Київ, 2018. : ППК ДСЗУ.
31. Іванченко, А. В. Формування та розвиток механізмів державного регулювання зайнятості населення в Україні : дис. канд. наук з держ. упр. Спеціальність: 25.00.02. Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2015.
32. Ільїч, Л. М., Якимова, Н. С. Сучасні технології профілювання безробітного населення та можливості їхнього застосування в Україні. *Економіка та держава*. 2015. № 8. С. 82-86.
33. Карпенко, О. В. Механізми формування та реалізації сервісноорієнтованої державної політики в Україні : дис. ... д-ра наук з держ. упр. спеціальність: 25.00.02. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ, 2016. – 466 с.
34. Савченко, Н. В. Механізми формування та реалізації сервісноорієнтованої державної політики у сфері зайнятості населення в Україні: дис. д-ра наук з держ. упр. спеціальність: 25.00.02. Національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2020. – 495 с.

Додаткова

1. Фурман А.В., Підгурська М. Історія соціальної роботи // Психологія і суспільство. – 2010. – № 4. – С. 163-204.
2. Фурман А.В. Психокультура української ментальності : 2-е наук. Вид.. – Тернопіль: ВЦ НДІ МЕВО, 2011. – 168 с.
3. Тюптя Л.Т., Іванова ІЗ. Соціальна робота (теорія і практика): Навч. посіб. — К.: ВМУРОЛ "Україна", 2004. — С. 204—211.
4. Добірка документів з питань соціального страхування. — К., 2002.
5. Кашенко ОЛ, Борисова ВЛ. Соціально-економічні основи страхування: Навч. посіб. — Суми, 1999. — С. 4—8, 10—14, 52—58, 61—65, 68—72.
6. Методичні рекомендації по соціальному страхуванню. — Чернівці: Прут, 1999.
7. Надточій Б. Соціальне страхування у контексті історії // Соціальний захист. — 2003. — № 2. — С. 20—24.
8. Соціальна робота: Короткий енцикл. Слов. // Соціальна робота. — Кн. 4. — К.: ДЦССМ, 2002. — С. 455, 456.
10. Моделювання та впровадження програм щодо формування здорового способу життя. Під заг. ред. І. Звереві і Г. Лактіо-нової. К.: Наук. світ. — 56 с.
11. Профілактика і терапія засобами мистецтва / За заг. ред. О.І. Пилипенка. К., 1996. — 56 с.

6. Інформаційні ресурси

- Офіційний сайт Державної служби зайнятості України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/>. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
- Громадянська мережа ОПОРА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oporaua.org>
- Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
- European Election Database [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nsd.uib.no/european_election_database/
- Gallup International Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.gallup-international.com
- Gfk-group [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.gfk.ua
- TNS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.tns-global.com.ua/
- Київський міжнародний інститут соціології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kiis.com.ua

9. Центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uceps.org
10. Центр соціальних та маркетингових досліджень SOCIS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.socis.kiev.ua
11. Центр „Соціальний моніторинг” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.smc.org.ua
12. Фонд „Демократичні ініціативи” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dif.org.ua
13. Український інститут соціальних досліджень ім. О.Яременка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uisr.org.ua
14. Центр соціологічних та політичних досліджень „Соціополіс” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.spr.org.ua
15. Центр соціологічних і політологічних досліджень «Соціовимір» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
16. Research & Branding Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rb.com.ua
17. Мережа аналітичних центрів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.intellect.org.ua